

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 17 stycznia 2025 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Barbara Skoczowska (przewodniczący)

SSN Eugeniusz Wildowicz

SSN Paweł Wiliński (sprawozdawca)

Protokolant Monika Zawadzka

przy udziale prokuratora Prokuratury Krajowej Dariusza Kuberskiego
w sprawie **A.S.**

skazanej za czyn z art. 56 § 2 k.k.s. w zb. z art. 76 § 2 k.k.s. i in.,

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na rozprawie

w dniu 17 stycznia 2025 r.,

kasacji wniesionej przez obrońcę

od wyroku Sądu Okręgowego w Białymstoku

z dnia 18 grudnia 2023 r., sygn. akt VIII Ka 826/23,

utrzymującego w mocy wyrok Sądu Rejonowego w Białymstoku

z dnia 6 czerwca 2023 r., sygn. akt III K 121/22,

- 1. uchyla zaskarżony wyrok i utrzymany nim w mocy wyrok Sądu Rejonowego w Białymstoku i na podstawie art. 17 § 1 pkt 6 k.p.k. umarza postępowanie, a kosztami procesu obciąża Skarb Państwa;**
- 2. zarządza zwrot na rzecz A.S. wniesionej opłaty od kasacji w kwocie 450 (czteryście pięćdziesiąt) zł.**

Eugeniusz Wildowicz Barbara Skoczowska Paweł Wiliński

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 6 czerwca 2023 r., sygn. akt III K 121/22, Sąd Rejonowy w Białymstoku III Wydział Karny uznał A.S. za winną popełnienia zarzucanego jej czynu z art. 56 § 2 k.k.s. w zb. z art. 76 § 2 k.k.s. w zb. z art. 61 § 1 k.k.s. w zb. z art. 62 § 2 k.k.s. w zw. z art. 6 § 2 k.k.s. w zw. z art. 9 § 3 k.k.s. i za to wymierzył jej karę grzywny w wysokości 150 stawek dziennych grzywny, przyjmując wysokość stawki dziennej w kwocie 200 złotych.

Po rozpoznaniu apelacji obrońcy Sąd Okręgowy w Białymstoku, wyrokiem z dnia 18 grudnia 2023 r., sygn. akt VIII Ka 826/23, utrzymał w mocy zaskarżony wyrok.

Kasację od wyroku Sądu odwoławczego wniósł obrońca skazanej, zaskarżając wyrok w całości i zarzucając mu:

„rażącą obrazę przepisów postępowania, mającą istotny wpływ na jego treść, tj. naruszenie art. 439 § 1 pkt 9 k.p.k. w zw. z art. art. 17 § 1 pkt 6 k.p.k. polegające na wydaniu przez sąd II instancji wyroku co do istoty sprawy przy nieuwzględnieniu przez ów sąd faktu, iż doszło do przedawnienia karalności czynu przypisanego A.S., na skutek uchylenia przez Trybunał Konstytucyjny wyrokiem z dnia 12 grudnia 2023 r. przepisu art. 15zzr¹ ust. 1 ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych, zawieszającego bieg przedawnienia karalności przestępstw oraz przestępstw skarbowych, w związku z czym karalność zarzucanych A.S. przestępstw ustała w dniu 31 grudnia 2022 r. (ewentualnie najpóźniej 15 lutego 2023 r.), zatem w chwili orzekania zarówno przez sąd *meriti* (6 czerwca 2023 r.) oraz sąd *ad quem* (18 grudnia 2023 r.) zachodziła negatywna przesłanka procesowa z art. 17 § 1 pkt 6 k.p.k., co, zgodnie z art. 439 § 1 pkt 9 k.p.k., stanowi bezwzględną przyczynę odwoławczą, która powinna być wzięta pod uwagę z urzędu (niezależnie od granic zaskarżenia i podniesionych zarzutów) i prowadzić do uchylenia wyroku sądu I instancji i umorzenia postępowania”.

Mając na uwadze powyższe, skarżący wniósł o uchylenie wyroku Sądu

Okręgowego w Białymstoku oraz utrzymanego nim w mocy wyroku Sądu Rejonowego w Białymstoku i umorzenie postępowania wobec przedawnienia karalności czynu zarzucanego A.S.

W odpowiedzi na kasację prokurator Prokuratury Rejonowej Białystok-Zachód w Białymstoku wniósł o oddalenie kasacji jako oczywiście bezzasadnej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja obrońcy oskarżonej okazała się zasadna, a trafność zarzutów, wskazujących na konieczność pominięcia przy obliczaniu terminu przedawnienia karalności przestępstwa skarbowego przepisów ustawy covidowej, zawieszających bieg terminu przedawnienia, doprowadziła do stwierdzenia, że karalność zarzucanego oskarżonej czynu przedawniła się i w konsekwencji do wystąpienia bezwzględnej przyczyny odwoławczej z art. 439 § 1 pkt 9 k.p.k. w zw. z art. 17 § 1 pkt 6 k.p.k.

Aktem oskarżenia przedstawiono oskarżonej zarzut popełnienia w okresie od 1 stycznia 2011 r. do 29 sierpnia 2012 r. w ramach czynu ciągłego przestępstw skarbowych z art. 56 § 2 k.k.s. w zb. z art. 76 § 2 k.k.s. w zb. z art. 61 § 1 k.k.s. w zb. z art. 62 § 2 k.k.s. w zw. z art. 6 § 2 k.k.s. w zw. z art. 9 § 3 k.k.s. Taki też czyn został jej ostatecznie i prawomocnie przypisany wyrokami sądów obu instancji. Czynny te w chwili ich popełnienia zagrożone były karami grzywny. Do określenia terminu przedawnienia ich karalności zastosowanie miał zatem okres 5 lat, o którym mowa w art. 44 § 1 pkt. 1 k.k.s. Ze względu zaś na przedstawienie oskarżonej zarzutów w dniu 13 stycznia 2017 r. termin przedawnienia, z mocy art. 44 § 5 k.k.s., przedłużony został o kolejne 5 lat, tj. do 31 grudnia 2022 r.

W chwili upływu tego terminu, a także w chwili wydania w tej sprawie wyroków przez Sądy obu instancji, istniał w systemie prawnym przepis szczególny art. 15 zzz¹ ust. 1 ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (Dz. U. z 2021 r. poz. 2095, ze zm.), przewidujący zawieszenie karalności m.in. przestępstw skarbowych w okresie stanu zagrożenia epidemicznego albo stanu epidemii ogłoszonego z powodu Covid-19. Przepis ten był przedmiotem trafnej krytyki, jako regulacja

sprzeczna z zasadami działania demokratycznego państwa prawnego, pozostająca bez związku z istnieniem faktycznych przeszkód w prowadzeniu postępowań karnych i karnoskarbowych, a jednak był stosowany powszechnie w obrocie prawnym w sprawach karnych i karnoskarbowych, wydłużając realnie terminy przedawnienia. Także w orzecznictwie Sądu Najwyższego, choć niewątpliwie byłoby to uzasadnione, nie dokonano przy rozpoznaniu spraw karnych i karnoskarbowych oceny zgodności tej regulacji z wzorcami konstytucyjnymi w ramach rozproszonej kontroli konstytucyjności. Kontrola konstytucyjności tego przepisu została jednak ostatecznie dokonana w wyniku rozpoznania pytania prawnego Sądu Rejonowego w Jarosławiu przez Trybunał Konstytucyjny, orzekający w tej sprawie w prawidłowym składzie, a więc takim, który nie był obciążony wadliwością wynikającą z orzekania tzw. sędziów-dublerów. Zapadło więc orzeczenie mieszczące się w katalogu wskazanym w art. 188 Konstytucji, którego mocy obowiązującej nie można skutecznie kwestionować, a więc wywierające skutki prawne dla całego systemu prawa. Wskazany organ, wyrokiem z dnia 12 grudnia 2023 r. (P 12/22, OTK-A 2023, nr 101) orzekł, że art. 15 zzz¹ ust. 1 uCovid jest niezgodny z art. 2 Konstytucji, a orzeczenie to zostało ogłoszone w Dzienniku Ustaw w dniu 21 grudnia 2023 r. Tym samym przepis ten został usunięty z porządku prawnego i nie może być brany pod uwagę przy ustaleniu terminu przedawnienia przestępstw i przestępstw skarbowych.

W niniejszej sprawie oznaczało to jednak powstanie wyjątkowego układu procesowego, w którym wiążący wyrok TK stwierdzający niekonstytucyjność wskazanego przepisu epizodycznie wydłużającego przedawnienie, wydany został zanim zapadło orzeczenie Sądu II instancji, a sama publikacja w Dzienniku Ustaw nastąpiła 3 dni po tej dacie. W ocenie Sądu Najwyższego, mającego na uwadze powyższe ustalenia, zachodzą podstawy do przyjęcia, że stwierdzona wyrokiem TK niekonstytucyjność art. 15 zzz¹ ust. 1 uCovid przed datą wyrokowania Sądu II instancji, którego publikacja opóźniona została z przyczyn organizacyjnych, tj. stojących po stronie organów państwa, zobowiązywała Sąd Okręgowy do pominięcia wynikającej z tego przepisu niekonstytucyjnej normy i stwierdzenia, że doszło do przedawnienia karalności przestępstwa skarbowego. Niekonstytucyjny przepis wydłużający termin przedawnienia usunięty już bowiem został z systemu prawnego. Taka prokonstytucyjna wykładnia przepisów określających terminy przedawnienia -

mimo że samo w sobie nie stanowi ono podmiotowego prawa oskarżonego - jest w tej sprawie uprawniona i konieczna, a jej podstawy poszukiwać należy w prawie do sądu i rzetelnego postępowania karnego (art. 45 ust. 1 w zw. z art. 2 Konstytucji). Stanowisko takie jest tym bardziej uprawnione, że stanowi wyraz ochrony prawa jednostki do sprawnego postępowania karnego, a co więcej skutkiem oparcia się wyłącznie na formalnej dacie publikacji wyroku TK byłoby zmuszenie strony do korzystania z kolejnego po kasacji nadzwyczajnego środka zaskarżenia – wniosku o wznowienie postępowania karnego opartego o art. 540 § 2 k.p.k., co prowadziłoby do tego samego skutku prawnego, jaki stwierdzono w tym postępowaniu, lecz zapewne po upływie znacznej ilości czasu, kosztów, zaangażowaniu strony i organów państwa w kolejne w istocie zbędne postępowanie.

Niezależnie od powyższego wskazać należy, że niemożliwym było przyjęcie by do przedłużenia terminu przedawnienia doszło w tej sprawie w wyniku zawieszenia postępowania karnoskarbowego w okresie od 6 lutego 2017 r. do 3 lutego 2021 r., dokonanego na podstawie art. 114a k.k.s. w zw. z art. 22 § 1 k.p.k. i art. 113 k.k.s. Stanowisko takie przedstawił wprowadzić prokurator w odpowiedzi na kasację, jednak niewątpliwie jest ono oparte na wadliwej wykładni przepisu art. 44 § 7 k.k.s. Przypomnieć należy, że zgodnie z wskazanym art. 44 § 7 k.k.s. przedawnienie karalności przestępstwa skarbowego „nie biegnie, jeżeli przepis ustawy nie pozwala na wszczęcie lub dalsze prowadzenie postępowania w sprawie o przestępstwo skarbowe”. Skoro jednak podstawą zawieszenia postępowania był przepis art. 114a k.k.s. (zawierający samoistną regulację uzupełniającą podstawy zawieszenia postępowania na gruncie k.k.s., a więc stanowiący w tym zakresie *lex specialis* wobec art. 22 § 1 k.p.k.), który nie wprowadza obligatoryjnej podstawy wyłączającej możliwość dalszego prowadzenia postępowania, lecz przewiduje jedynie uprawnienie („może być zawieszone”) do zawieszenia postępowania, to tym samym nie została wypełniona dyspozycja wskazana w art. 44 § 7 k.k.s. Zatem nie doszło także do wydłużenia terminu przedawnienia karalności przestępstwa skarbowego o wskazany okres zawieszenia postępowania. Nastąpiło ono w terminie wskazanym w kasacji, tj. 31 grudnia 2022 r.

Stwierdzenie, że w sprawie doszło do przedawnienia karalności przestępstwa skarbowego oznacza aktualizację negatywnej przesłanki procesowej,

o której mowa w art. 439 § 1 pkt. 9 k.p.k. w zw. z art. 17 § 1 pkt 6 k.p.k. w zw. z art. 113 § 1 k.k.s., a jej konsekwencją jest uchylenie zaskarżonego orzeczenia oraz utrzymanego nim w mocy wyroku Sądu Rejonowego w Białymstoku i umorzenie postępowania w sprawie.

O kosztach procesu orzeczono na podstawie art. 632 pkt. 2 k.p.k., a nadto na podstawie art. 527 § 4 k.p.k. zarządzono zwrot wniesionej opłaty od kasacji.

Z powyższych względów orzeczono jak w sentencji.

Eugeniusz Wildowicz Barbara Skoczowska Paweł Wiliński

[WB]

[t.n]